

NR 4 • 22. VEEBRUAR 2012 • IGA LIIGE LOEB!

EESTI KAUBANDUS-TÖÖSTUSKOJA

TEATAJA

TÄNA TEATAJAS:

- Kui töötaja läheb **reservõppusele**
- Küsitluse kokkuvõte:
Venemaa liitumine Maailma Kaubandusorganisatsiooniga
- Lühiintervjuu liikmega –
Amserv Grupp

EESTI JA SOOME
VÄLISMINISTREID SAATEV
ÄRIDELEGATSIOON KÜLASTAS
INDONEESIAT

loe lähemalt lk 14

KESKMISE ETTEVÖTTE SUURUS VÄHENEB

MAIT PALTS
Peadirektor

Oleme Kaubanduskojas alates aastast 2005 säilitanud aegrida arvandmetest, mis peegeldavad Eestis tegutseva ettevõtte arvu ja suurust. Mitte lihtsalt registreeritud ettevõtete arvu, mis nähtub äriregistrist või Statistikaameti poolt majandusüksuste ülevaatest, vaid arve, mis põhinevad maksudeklaratsioonide esitamisel.

Et asi oleks üheselt selge, oleme enda jaoks defineerinud aktiivselt tegutseva ettevõtte sellist äriühingut, kes on Eestis registreeritud, kus on vähemalt üks töötasu saav isik ja kes deklareerib nullist rohkem makse ja käivet. Seega on ilmne, et võrreldes äriregistri arvudega on tegutsevate ettevõtete arv oluliselt väiksem.

Aritmeetilise keskmise järgi on keskmine Eestis tegutsev ettevõtte 9 töötajaga mikroettevõtte. Ühe kuni üheksa töötajaga ettevõtete arv on viimastel aastatel ka kõige kiiremini kasvanud nii absoluutarvudes kui ka osakaalu mõttes. Kui 2008. aastal oli selles kategoorias 36 250 ettevõtet (2006. a – 30 793), moodustades kogu ettevõtete hulgast 80,8% ja andes tööd 118 817-le töötajale, siis eelmisel aastal olid vastavad numbrid suurenenud juba 40 716 ja 84,8%-ni. Vähenenud oli vaid mikroettevõtetest töötasu saavate inimeste hulk (-1496). Viimane ei ole küll suur number, kuid räägib ilmekalt seda keelt, et ka need kõige väik-

semad ettevõtted on mõnevõrra veel väiksemaks muutunud (2008. a keskmine – 3,3 töötajat ja 2011. aasta keskmine – 2,9 töötajat).

Iseenesest ei ole ju sellistes arengutes ka midagi üllatavat. Näeme igapäevaselt Kaubanduskoja liikmetega suheldes, et ettevõtted on järjest väiksemad (ligemale pool Koja 3200 liikmest on mikroettevõtted) või ka äriregistri statistika peale mõeldes (juurdekasv 2011. aastal – u 10 tuh) on ilmne, et esmarestreeritud äriühing on eelkõige väikeettevõtte.

Tegutsevate ettevõtete arve edasi uurides nähtub, et kõige rohkem töökohti loovad jätkuvalt väikesed (10-49 töötajat) ja keskmise suurusega (50-249 töötajat) ettevõtted – vastavalt 120,3 tuh ja 109,6 tuh. Suurettevõtete hulk on kogu tegutsevatest ettevõtetest olnud Eestis alati alla poole protsendi ning iseenesestmõistetavalt ei ole viimane aasta siingi muutuseid toonud. Näha on küll väikest kasvu (+16 võrreldes 2010. a), kuid koguarvust teeb see jätkuvalt 0,3% ja

töötajaid u 89 tuh ehk veidi üle 20%. Keskmises suurettevõttes on seega töö pisut üle 600 töötaja.

Aritmeetilise keskmise järgi on keskmine Eestis tegutsev ettevõtte 9 töötajaga mikroettevõtte. Ühe kuni üheksa töötajaga ettevõtete arv on viimastel aastatel ka kõige kiiremini kasvanud nii absoluutarvudes kui ka osakaalu mõttes.

Miks neid numbreid jätkuvalt oluliseks peame? Sest see peegeldab kõige paremini meie ettevõtlusmaastikku ning peaks andma ka poliitikakujundajatele arusaama, mida või keda arvestades saame rääkida ettevõtjasõbraliku keskkonna kujundamisest. Olgu siis teemaks seaduste lihtsus või maksupoliitika kujundamine. ■

SISUKORD

JUHTKIRI	
Keskmise ettevõtete suurus väheneb	2
SEADUSANDLUS	
Kohtusse pöördumisega seotud riigilõivud võivad väheneda olulisel määral	4
EUROOPA UUDISED	
Intressimaksete ja litsentsitasude maksustamise muudatustest	5
LIIGE KÜSIB	
Kui töötaja läheb reservõppustele...	8
INTERVJUU LIIKMEGA	
Amserv Grupp	9
ETTEVÕTLUSÕPE	
Uus gümnaasiumi valikainet „Majandus- ja ettevõtlusõpe“ toetav kogukond	10
VÄLISKAUBANDUS	
Küsitluse kokkuvõte: Venemaa liitumine maailma kaubandusorganisatsiooniga	11
Uudiseid väliskaubanduse valdkonnast	12
VASTUTUSTUNDLIK ETTEVÕTLUS	
Eesmärgiks on kasum. Küll mitte rahaline vaid sotsiaalne.	13
TAGASIVAADE	
Naabrite sünergia – koos kaugetele turgudele	14
TEATED	16
RIIGIHANKETEATED	20
KOOSTÖÖPAKKUMISED	20
UUED LIIKMED	21
PAKKUMISED	22

KALENDER

28. veebruar	Kaitsealaste hangete seminar Eesti Kristliku Nelipüha Kiriku ruumides (Toompea 3, Tallinn) Marju Naar • Tel: 604 0082 • E-post: marju.naar@koda.ee
6. märts	Välismessikoolitus Tallinnas Kaubanduskojas (Toom-Kooli 17, Tallinn) Lidia Friedenthal • Tel: 604 0077 • E-post: lidia@koda.ee
5.-7. märts	Kasutatud masinate ja seadmete müügisess „USETEC 2012“ Kölnis, Saksamaal Kristy Tättar • Tel: 604 0093 • E-post: kristy@koda.ee
6., 13. märts ja 19. aprill	Kolmepäevane koolitus: Finantskoolitus firma võtmeisikutele I Kaubanduskojas (Toom-Kooli 17, Tallinn) Toomas Hansson • Tel: 744 2196 • E-post: toomas@koda.ee
7. märts	Välismessikoolitus Tallinnas Kaubanduskojas (Toom-Kooli 17, Tallinn) Semiar toimub vene keeles Lidia Friedenthal • Tel: 604 0077 • E-post: lidia@koda.ee
8. märts	Müügivõrgu loomise ja arendamise koolitus Kaubanduskojas (Toom-Kooli 17, Tallinn) Haili Kapsi • Tel: 604 0078 • E-post: haili@koda.ee
13. märts	Turu-uuringute koostamise koolitus* Kaubanduskojas (Toom-Kooli 17, Tallinn) Haili Kapsi • Tel: 604 0078 • E-post: haili@koda.ee
16. märts	Kontaktkohtumiste üritus ehitus- ja energiasektorile Szczecini Messikeskuses, Poolas Kristy Tättar • Tel: 604 0093 • E-post: kristy@koda.ee
20. märts	Turundusseminar „Mida meiega tehakse ja mida annab teha?“ Kaubanduskojas (Toom-Kooli 17, Tallinn) Kati Krass • Tel: 443 0989 • E-post: kati@koda.ee

* Koolitus toimub koostöös EASiga ning koolituse korraldamist rahastab Euroopa Sotsiaalfond

VIGADE PARANDUS:

Teatajasse nr 3 sattus viga. Innovatsiooniveeru loo „Hiina tähtpäevad on kaupmeestele kullaauguks“ autoriks on Piret Potisepp ja Merike Mätas. Vabandame eksituse pärast!

KOHTUSSE PÖÖRDUMISEGA SEOTUD RIIGILÕIVUD

VÕIVAD VÄHENEDA OLULISEL MÄÄRAL

Justiitsministeerium on välja töötanud seaduseelnõu, millega alandatakse riigilõive kohtumenetluses ning lihtsustatakse riigilõivude arvestamist.

Muudatuste üheks eesmärgiks on parandada inimeste juurdepääsu õigusemõistmisele. Eelnõu plaanitakse jõustada 2012. aasta 1. juulil.

MARKO UDRAS
Poliitikakujundamise
ja õigusosakonna jurist

OLULINE:

- Riigilõivud vähenevad eelkõige tsiviilkohtumenetlusega seotud toimingute puhul.
- Elektroonilisel teel esitatud hagiavalduse korral on riigilõiv odavam kui paberil saadetud avalduse korral.
- Rahaliste nõuete puhul on riigilõiv kõige soodsam maksekäsu kiirmenetluses.
- Riigilõivud vähenevad eeldatavasti alates 2012. aasta 1. juulist.

Eelnõuga soovitakse vähendada riigilõivusid eelkõige tsiviilkohtumenetluses. Halduskohtumenetlusega seonduvate toimingute puhul toimub peamiselt lõivude ümardamine. Eelnõu koostajate hinnangul ei ole vaja halduskohtumenetluses kehtivaid riigilõivu määrasid alandada, sest need on optimaalsed ning ei piira kohtusse pöördumise õigust.

Miks on vaja riigilõive alandada?

Tsiviilkohtumenetluses on riigilõivude vähendamine põhjendatud, sest praegu kehtivad määrad on

Riigilõivud on Eestis oluliselt kõrgemad kui teistes Euroopa Liidu liikmesriikides – keskmiselt on riigilõivude vahe Eesti ja teiste riikide vahel üle 330 protsendi.

liiga kõrged ning takistavad isikute juurdepääsu õigusemõistmisele. Nimetatud probleemile on kordu-

valt tähelepanu juhtinud ka Riigikohus ja õiguskantsler. Samuti kinnitas Justiitsministeeriumi poolt läbiviidud analüüs, et riigilõivud on Eestis oluliselt kõrgemad kui teistes Euroopa Liidu liikmesriikides – keskmiselt on riigilõivude vahe Eesti ja teiste riikide vahel üle 330 protsendi.

Riigilõivud alanevad mitu korda

Eelnõu koostajad ei ole riigilõivude muutmisel lähtunud põhimõttest, et kõiki kehtivaid lõivu määrasid tuleb vähendada teatud protsendi või kindla summa ulatuses, vaid iga riigilõivu on soovitud korrigeerida vajaduspõhiselt. Nii väheneb suurte nõuete pealt tasutav lõiv kuni viis korda, kuid väikese ja keskmise suurusega nõuete puhul on määrade alanemine oluliselt väiksem.

Näiteks kui äriühing soovib võlgnikult kohtu kaudu välja nõuda 500 000 euro suurust võlga, peab ta praegu tasuma riigilõivu ligikaudu 16 600 eurot. Eelnõu kohaselt tuleks maksta ainult 3400 eurot ehk lõivu määr väheneks üle nelja korra. Kui pooled vaidlevad aga

1000 euro üle, siis tuleb kohtulahendi saamiseks tasuda riigilõiv 255 euro ulatuses, kuid eelnõu järgi alaneks nõutav summa 175 euroni. Seega väheneks väiksema nõude pealt tasutav riigilõiv vaid 1,5 korda.

Kuigi eelnõuga peamiselt vähendatakse riigilõivu määrasid, lähevad teatud toimingud inimestele ka kallimaks. Näiteks eelnõu kohaselt on kohtumääruse peale määruskaebuse esitamise riigilõiv senise 26 euro asemel 75 eurot. Samuti plaanitakse tõsta juriidilise isiku erikontrolli avalduse esitamisel nõutavat riigilõivu 64 eurolt 350 euroni.

Kuidas maksta vähem riigilõivu?

Riigilõivu suurus sõltub muuhulgas ka sellest, millisel viisil esitada hagiavaldus. Eelnõu kohaselt on riigilõiv soodsam kui avaldus esitada kohtule elektrooniliselt avaliku E-toimiku kaudu. Näiteks 1000 euro suuruse võla kohtu kaudu sisse nõudmisel on paberil esitatud taotluse puhul riigilõiv 175 eurot, kuid elektrooniliselt saadetud avalduse korral 50 eurot odavam. Eelnõu seletuskirja kohaselt on

„Riigilõivuseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse“ eelnõu ja seletuskirjaga saab tutvuda Kaubanduskoja kodulehel www.koda.ee.

paberil edastatud avalduse puhul riigilõiv kallim, et motiveerida suuremal määral kasutama võimlust pöörduda kohtusse elektrooniliselt, sest see vähendab kohtute koormust tehnilise töö vähendamise tõttu.

Rahaliste nõuete osas on kõige soodsam esitada avaldus maksekäsu kiirmenetlusse¹. Viimasena toodud näite korral oleks riigilõiv maksekäsu kiirmenetluses 45 eurot ehk peaaegu neli korda odavam kui paberil ja kolm korda odavam kui elektrooniliselt esitatud hagiavalduse puhul. Lisaks on eelnõuga ette nähtud veel mitmeid muudatusi, et teha maksekäsu kiirmenetlus kohtusse pöörduja jaoks atraktiivsemaks. Näiteks ei pea eelnõu kohaselt tasuma maksekäsu kiirmenetluse hagimenetluseks ülemineku korral täiendavat riigilõivu. Samuti tõstetakse maksekäsu kiirmenetluses nõude piirmäära seniselt 6400 eurolt 10 000 euroni.

Riigilõivude vähendamise mõju – 3 miljonit eurot

Justiitsministeeriumi hinnangul aitavad eelnõuga kavandatud muudatused vähendada kohtusse pöördumisel isikute kulusid riigilõivule arvestuslikult 3 miljonit eurot aastas. Lisaks peaksid uued lõivumäärad parandama inimeste juurdepääsu õigusemõistmisele. Eelnõu koostajad loodavad ka, et riigilõivude alandamine ning muud eelnõuga kaasnevad muudatused kohtu töö lihtsustamiseks hoiavad kokku kohtu ressursse ning aitavad kaasa keskmise menetluseaja lühenemisele. ■

¹ Maksekäsu kiirmenetlus on lihtsustatud kirjalik menetlus, mis võimaldab hagimenetlusest kiiremini (kohtuistungita) ja väiksemate kuludega saada võlga välja mõistvat kohtulahendit rahalistes nõuetes. (Justiitsministeerium)

INTRESSIMAKSETE JA LITSENTSITASUDE

MAKSUSTAMISE MUUDATUSTEST

Euroopa Liidus on eri liikmesriikide ematettevõtjate ja nende piiriüleste tütarettevõtjate vahelise topeltmaksustamise kaotamise valdkonnas paralleelselt esinenud kaks õigusloomelist suunda. Ema- ja tütarettevõtete direktiivides on reguleeritud dividendide topeltmaksustamist. Teine õigusloomeline suund hõlmab intressimaksete ja litsentsitasude topeltmaksustamise kaotamist.

OLULINE:

- Vastavalt mõjuhinnaangule võimaldavad uuesti sõnastatud direktiivi ettepanekus esitatud algatused, mille eesmärk on kaotada maksude kinnipidamine suuremal hulgal juhtudel, vähendada nõuete täitmisega seotud kulusid ettevõtjatele 38,4 kuni 58,8 miljonit euro võrra.

Neid kahte suunda ei ole senini kooskõlla viidud. Esimene ema- ja tütarettevõtete direktiiv (90/435/EMÜ) võeti vastu 1990. aastal. Selles oli valdavaks, et maksuvabastuse kohaldamiseks peab ematettevõtjal olema tütar-ettevõtjas vähemalt 25 %-line osalus. Selle direktiivi (2003/123/EÜ) muudatused võeti vastu 2003. aasta lõpus. Selles vähendati maksuvabastuse saamiseks vajalikku nõutavat minimaalset osalust järk-järgult 10%-ni. Liikmesriikides jõuti selle ülevõtmisega lõpuni aga alles 2009. aastal. Muudetud direktiivis ajakohastati ka sellega hõlmatud äriühingute loetelu.

Intresside ja litsentsitasude direktiiviga aga ei jõutud üksmeelele pikki aastaid. Teema jäi vastuoluliseks – liikmesriikide seas oleks olnud nii võitjaid kui ka kaotajaid – ja nii ei võtnud nõukogu 1998. aastal algatatud direktiivi (2003/49/EÜ) vastu enne kui 2003. aasta juunis. Tekkinud vaidluste tõttu kehtestati Kreekas, Hispaanias ja Portugalis nii intresside kui ka litsentsitasudega seoses ülemineku- perioodid. Järgmise direktiiviga

REET TEDER
Kaubanduskoja esindaja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitees

2004. aastal laiendati ülemineku- korda teatud uutele liikmesriikidele Tšehhile, Lätile, Leedule ja Poolale ning seejärel Bulgaariale ja Rumeeniale vastavalt 2005. aasta protokolliga. 2006. aasta juunis avaldas Euroopa Komisjon uuringu direktiivi rakendamise kohta. Sellele tuginedes võttis Euroopa Komisjon (EK) 11. novembril 2011 vastu uue ettepaneku sõnastada direktiiv ümber eesmärgiga laiendada selle

Nüüd lõpuks viiakse intressi- ja litsentsitasude direktiiv kooskõlla ema- ja tütar-ettevõtjate direktiiviga.

kohaldamisala. Nüüd lõpuks viiakse intressi- ja litsentsitasude direktiiv kooskõlla ema- ja tütar-ettevõtjate direktiiviga. Eelnevalt tegi Euroopa Komisjon mitmeid valikuid hõlmava mõjuhinnaangu ja alles seejärel otsustas teha ettepaneku valiku kasuks viia intresside ja litsentsitasude direktiiv ning ema- ja tütar-ettevõtjate direktiiv kooskõlla.

Mõjuhinnaangust nähtus, et:

- intressimaksetega seoses ei tohiks kahju (saamata jääv võimalik maksutulu) ületada 200-300 miljonit eurot. See mõjutaks 13 ELi liikmesriiki, kus ikka veel peetakse kinni maks väljaminevatelt intressimaksetelt: Belgia, Bulgaaria, Tšehhi, Kreeka, Ungari, Iirimaa, Itaalia, Läti, Poola, Portugal, Rumeenia, Sloveenia ja Ühendkuningriik;
- seoses litsentsitasudega ei tohiks kahju ületada 100-200 miljonit eurot ning see mõjutaks seitset liikmesriiki: Bulgaaria, Tšehhi, Kreeka, Poola, Portugal, Rumeenia ja Slovakkia -, kus riigist väljamakstavate litsentsitasude suhe SKPsele on kõige suurem.

Vastavalt mõjuhinnaangule võimaldavad uuesti sõnastatud direktiivi ettepanekus esitatud algatused, mille eesmärk on kaotada maksude kinnipidamine suuremal hulgal juhtudel, vähendada nõuete täitmisega seotud kulusid ettevõtjatele 38,4 kuni 58,8 miljoni euro võrra.

Lühidalt on direktiivi muudatuste eesmärgid järgmised:

- muuta direktiivi kohaldamisala, laiendades nende ettevõtjate loetelu, millele direktiivi kohaldatakse;
- vähendada osalusega seotud nõudeid, mida äriühing peab täitma tema käsitlemiseks sidusühinguna, 25%-lt otseselt osaluselt 10%-le osalusele;
- laiendada sidusühingu määratlust, et see hõlmaks ka kaudseid osalusi;
- täpsustada, et liikmesriigid peavad tagama direktiivi kohased soodustused asjaomas-

tele liikmesriigi ettevõtjatele ainult juhul, kui kõnealuseid intresse ja litsentsitasusid ei saa vabastada ettevõtte tulumaksust. Eelkõige puudutab see olukorda, kus ettevõtjad on maksustatud ettevõtte tulumaksuga, kuid saavad soodustusi riikliku maksustamise erikorra raames, millega vabastatakse tulumaksust välisriigist saadud intressid või litsentsitasud. Vastavalt käesolevale direktiivile ei ole lähteriik sellistel juhtudel kohustatud kinnipeetavast maksust vabastust andma.

Ülemineku perioode ei muudeta

Intressi- ja litsentsitasude direktiiviga tagatakse soodustused üksnes ettevõtjatele, kes on ELis maksustatud ettevõtte tulumaksuga, on ELi liikmesriigi maksuresidendid ning kuuluvad direktiivi lisas loetletud kategooriasse (vanade ja uute liikmesriikide ettevõtjad). Muudetud direktiiv jõustub 1. jaanuaril 2013. Kuid, arvestades kui kaua võttis artikli alguses nimetatud ema- ja tütar ettevõtete direktiivi muudatuste tegelik rakendumine aega eri liikmesriikides (5 aastat), võib prognoosida, et maksutulu kaotavad liikmesriigid intressitulude ja litsentsitasude direktiivi ülevõtmisega eriti ei kiirusta. ■

Artiklis on kasutatud Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust.

EUROOPA UUDISED

EUROOPA KOMISJON KÜSIB KODANIKE ARVAMUST, KUIDAS SÄÄSTLIKUMALT TOOTA JA TARBIDA

Maailma elanikkond kasvab 2050. aastaks eeldatavasti 9 miljardi inimeseni ning ülemaailmne nõudlus toidu, loomasööda ja tekstiili järele võib ennustuste kohaselt kasvada 70% võrra. Sellest, kuidas me toodame ja tarbime, sõltub Euroopa edu või läbikukkumine. Seepärast kavatseb komisjon läbi vaadata ELi tarbimis- ja tootmispoliitika ning on käivitanud avaliku arutelu, mis jääb avatuks 3. aprillini.

Järgmise üheksa nädala jooksul oodatakse arvamus erinevate võimaluste kohta, kuidas muuta säästva tootmise ja tarbimise poliitikat tulemuslikumaks. Küsimused on jagatud nelja valdkonda: tootearendus, ringlussevõtt ja jäätmekäitlus; keskkonnahoidlik riigihange (et julgustada riigiasutusi eelistama keskkonnasäästlikke lahendusi); toodete keskkonnatoime parandamise meetmed (toote ökoloogiline jalajalg); organisatsioonide keskkonnatoime parandamise meetmed (organisatsiooni ökoloogiline jalajalg).

Küsitlusvormi saab täita aadressil http://ec.europa.eu/environment/consultations_en.htm Täpsemalt vaata säästva tarbimise ja tootmise poliitika kohta aadressilt http://ec.europa.eu/environment/eussd/escp_en.htm

EUROOPA KOMISJON TEEB ETTEPANEKU VÄHENDADA VEEREOSTUSE OHTU

Vee kvaliteeti Euroopa Liidus võivad ohustada kemikaalireostuse uued liigid.

Et hoida meie jõed, järved ja rannikuvesi puhtana, teeb Euroopa Komisjon ettepaneku lisada ELi pinnavees jälgitavate ja kontrollitavate saasteainete loetellu 15 uut kemikaali. Nende hulgas on nii tööstuskemikaale kui ka aineid, mida kasutatakse biotsiidides, ravimites ja taimekaitsevahendites. Ainete valiku aluseks on teaduslikud tõendid selle kohta, et need võivad kujutada märkimisväärset ohtu tervisele.

Maailma elanikkond kasvab 2050. aastaks eeldatavasti 9 miljardi inimeseni ning ülemaailmne nõudlus toidu, loomasööda ja tekstiili järele võib ennustuste kohaselt kasvada 70% võrra.

Ettepanek nõuab ka rangemate standardite kehtestamist nelja praegu kontrollitava aine suhtes ning nõuet lõpetada veel kahe, juba loetelus sisalduva aine vettetuhtimine.

Esmakordselt käsitletakse ettepanekus ravimite osa veereostuses, mille kohta viimastel aastatel on kogutud palju uusi andmed. Soovituslikke standardeid ületavad

konsentratsioonid võivad mõjutada kalade tervist, pärssides näiteks nende paljunemisvõimalusi, ning kahjustada muid elusorganisme.

Liikmesriigid peavad rakendama uute kontrollitavate ainete keskkonnakvaliteedi standardid 2021. aastaks (teise veemajanduskava tähtaeg). Tähtaega saab edasi lükata erandjuhtudel, kui kohaldatakse vee raamdirektiivis sätestatud tingimusi.

Loe Komisjoni ettepanekut aadressil http://ec.europa.eu/environment/water/water-dangersub/pri_substances.htm

ETTEVÕTTED PEAVAD ÜLEMAAILMSES KONKURENTSIS PÜSIMISEKS INNOVATSIOONI HOOGUSTAMA

Innovatiivse liidu tulemustabeli andmetel tõusis innovatsioonitase 2011. aastal peaaegu kõikides liikmesriikides. Eesti jääb innovatsioonitasemelt natuke alla Euroopa Liidus keskmise, püsid liiduriikide Rootsi, Taani, Saksamaa ja Soome järel nn keskmiste innovaatorite rühmas.

Euroopa Liidu üldine tõusutempo on aga aeglustumas ning ikka veel ei suuda EL järele jõuda maailma innovatsiooniliidritele USAle, Jaapanile ja Lõuna-Koreale. EL 27 nõrgim koht on endiselt erasektori uuendustegevus. Jätkuvalt juhib EL selliste tärkava turumajandusega riikide nagu Hiina, Brasiilia, India, Venemaa ja Lõuna-Aafrika

ees. Hiina innovatsioonitase aga tõuseb ning ta hakkab EL 27 tasapisi järele jõudma.

Juhtpositsioon ELis ja rahvusvahelisel tasandil paistab olevat selgelt seotud ettevõtete innovatsioonitegevuse ning avaliku ja erasektori koostööga. Ehkki innovatsiooni tippaset ei ole võimalik saavutada ühel konkreetset viisil, on selge, et kõik innovatsiooniliidrid – Soome, Rootsi, Taani ja Saksamaa – panustavad väga palju teadus- ja arendustegevuse kulutustesse. Lisaks Eestile on innovatsioonitase ELi keskmise ümber veel Belgias, Ühendkuningriikides, Hollandis, Austrias, Luksemburgis, Iirimaa, Prantsusmaal, Sloveenias ja Küprosel. Meist tahapoole jäävad Itaalia, Portugal, Tšehhi Vabariik, Hispaania, Ungari, Kreeka, Malta, Slovakkia ja Poola ning ELi nõrgimad innovaatorid on Rumeenia, Leedu, Bulgaaria ja Läti.

Täielik aruanne on esitatud aadressidel http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/facts-figures-analysis/index_en.htm ning <http://www.proinno-europe.eu/metrics>

RAHVUSVAHELINE EUROOPA ÕIGUSE ALANE KONVERENTS TALLINNAS 30. MAIST 2. JUUNINI

Sel aastal on Eesti kõige olulisema rahvusvahelise Euroopa õiguse alase konverentsi korraldajamaa ja Tallinn selle konverentsi toimumispaik. Nimelt on aastatel 2011-2012

Eesti Juristide Liidu Euroopa õiguse ühendusel suur au olla Rahvusvahelise Euroopa õiguse ühenduse (FIDE – prantsuse keeles *Fédération internationale pour le droit européen*) eesistujaks ning korraldada tähtsaimat Euroopa õiguse konverentsi – XXV FIDE Kongressi. Kongress leiab aset 30. maist 2. juunini Tallinnas, mis on ühtlasi ka Euroopa õiguse pealinn.

Eesti on esimene Kesk- ja Ida Euroopa riik, kellele usaldatakse FIDE kongressi korraldamine. FIDE koondab Euroopa õigusega tegelevaid juristide ühendusi pea kõikidest Euroopa Liidu liikmesriikidest, Norrast ja Šveitsist ning selle eesmärk on arendada ja täiustada Euroopa õigust ja kindlustada seeläbi Euroopa Liidu tulevikku tervikuna.

Soodushinnaga registreerumine konverentsile kuni 10. veebruarini.

Lisainfo aadressil <http://www.fide2012.eu/est>

EUROOPA SIHTASUTUSE PÕHIKIRI AITAB TEOSTADA KOGU ÜHISKONNALE KASU TOOVAID PROJEKTE

Euroopa Komisjon on esitanud ettepaneku võtta vastu ühtne Euroopa sihtasutuse põhikiri, et muuta avalikes huvides toimuva tegevuse toetamine sihtasutuste jaoks lihtsamaks kogu ELis.

Kuigi sihtasutuste eesmärk on tuua kasu võimalikult suurele osale ühiskonnast ning nende tegevus on suunatud Euroopa ko-

danike ja majanduse jaoks olulistele valdkondadele, piiravad liikmesriikide õigusaktide erinevused praegu sihtasutuste piiriülest tegevust ning muudavad selle kulukaks ja tülikaks. Kui sihtasutus

Euroopa Komisjon on esitanud ettepaneku võtta vastu ühtne Euroopa sihtasutuse põhikiri, et muuta avalikes huvides toimuva tegevuse toetamine sihtasutuste jaoks lihtsamaks kogu ELis.

otsustab tegutseda välismaal, kulub osa kogutud vahenditest õigusabile ning eri riikide õigus- ja haldusnormide täitmisele. Põhitegevuse jaoks jääb raha sellevõrra vähem.

Euroopa sihtasutuse võib asutada nullist või kujundada vastavalt ümber riikliku sihtasutuse. Samuti saab omavahel ühendada eri liikmesriikide sihtasutusi. Asutamiseks vajalik miinimumkapital on 25 000 eurot.

Lisateave aadressidel <http://bit.ly/wFNwo0> ja <http://bit.ly/y9b6tl>

(Allikas: Euroopa Komisjoni esindus Eestis)

Lisainfot leiab
Kaubanduskoja kodulehelt
www.koda.ee rubriigist
„Euroopa Uudised“.

KUI TÖÖTAJA LÄHEB

RESERVÖPPUSTELE...

Kaubanduskoja liikmed on mitmel korral küsinud, et missugused kohustused langevad tööandjale, kui töötaja on kutsutud reservöppustele. Alljärgnevalt selgitamegi lähemalt, mis olukorraga on õiguslikult tegemist ja missugused on poolte kohustused.

MART KÄGU
Politiikakujundamise
ja õigusosakonna jurist

OLULINE:

- Reservväelase võib korraga õppekogunemisele kutsuda järgmiselt: ohvitseri kuni 30 päevaks; allohvitseri kuni 21 päevaks; sõduri kuni 14 päevaks.
- Õppekogunemisele kutsutud reservväelasele säilitatakse tema töökoht. Reservöppustel viibimise aja eest ei pea tööandja töötajale töötasu maksma. Õppekogunemisel osalemise aja eest maksab tasu Riik.

Keda ja kui kauaks kutsutakse reservöppustele?

Reservväelane on kaitseväekohtlane, kes oma tervise seisundi ja vanuse poolest on tunnistanud kaitseväeteenistuskõlblikuks ning arvatud kaitseväge reservi. Reservis ollakse kuni 60-aastaseks saamiseni. Enamasti saadakse reservväelaseks pärast ajateenistuse lõppu. Kaitseressursside Ameti poolt võetakse reservväelasena arvele väljaõpetamata sõdurina ka meessoost 28-60 aasta vanused Eesti Vabariigi kodanikud, kes pole ajateenistust läbinud.

Kaitseminister on kehtestanud 2012. aastal kaitseväes ja Kaitseliidus korraldatavatel õppekogunemistel osalejate üldarvuks 6 248 reservväelast.

Reservväelased jagunevad sõjaväelise auastme järgi sõduriteks, allohvitserideks ja ohvitserideks. See jaotus omab tähtsust reservöppuste ajalise kestuse seisukohalt. Reservväelase võib korraga õppekogunemisele kutsuda järgmiselt:

- ohvitseri – kuni 30 päevaks;
- allohvitseri – kuni 21 päevaks;
- sõduri – kuni 14 päevaks.

Reservöppustest eemalejäämist õigustavad asjaolud

Õppekogunemisele ei kutsuta reservväelast, kes kandideerib kohaliku omavalitsuse volikogu, Riigikogu, Euroopa Parlamendi või Vabariigi Presidendi valimistel.

Õppekogunemisele kutsumisest vabastatakse reservväelane tervise

seisundi tõttu kaitseväge või Kaitseressursside Ameti arstliku komisjoni otsuse alusel. Samuti vabastatakse õppekogunemisele kutsumisest reservväelane, kes on sõlminud valmisoleku reservi lepingu.

Reservväelase võib õppekogunemisele kutsumisest vabastada perekondliku olukorra tõttu või kui ta on õppekogunemise ajal kohustatud hariduse omandamise jätkamiseks olema õppetööl või eksamitel.

Tööandja õiguslik olukord

Töölepingu seaduses (TLS) on ette nähtud alused (TLS § 19), mille korral on töötajal õigus töö tegemisest keelduda. Kui töötaja kasutab oma seadusest tulenevat õigust

keelduda töö tegemisest, ei saa tööandja nõuda töötajalt töö tegemist ning puudub ka alus töötajaga töölepingu lõpetamiseks. Üks sellistest alustest ongi töötaja viibimine ajateenistuses, asendusteenistuses või õppekogunemisel (TLS § 19 punkt 5). Õppekogunemisele kutsutud reservväelasele säilitatakse tema töö- või ametikoht (kaitseväeteenistuse seadus § 166). Tööandja ei saa kohustada töötajat mitte minema õppekogunemisele. Õppekogunemisele mitteilumise eest saab isikut karistada rahatrahvi või arestiga.

Tuleb rõhutada, et reservõppustel viibimise aja eest ei pea tööandja töötajale töötasu maksma. Reservväelasele makstakse õppekogunemisest osavõtu aja eest tema ametikohale vastavat kaadrikaitseväelase palgataseme keskmist ja auastmetasu (kaitseväeteenistuse seadus § 154 lg 3). Seda tasu maksab riik.

Õppekogunemisele kutsumisest teatatakse reservväelasele enne kutsumist vähemalt 120 päeva ette. Seega on töötajal võimalus aegsasti informeerida ka oma tööandjat reservõppusele minekust. Viimast peaks töötaja kindlasti ka tegema.

Erinevalt avaliku teenistuse seadusest ei näe töölepingu seadus ette mingisuguseid vormistamise reegleid, kuidas peaks olema vormistatud töötaja eemalolek töökoolest reservõppuste tõttu. Seega pole otsest kohustust eraldi dokumente selle kohta vormistada. Oluline on see, et tööandja teaks, kui kauaks töötaja on kutsutud reservõppustele. ■

Isik saab enda kuulumist kaitseväge reservi kontrollida riigiportaali eesti.ee vahendusel Kaitseväeteenistuskohustuslike Eesti kodanike riiklikust registrist www.eesti.ee.

AMSERV GRUPP

Alates tänasest numbrist alustab Teataja lühiintervjuude sarja, milles soovime tutvustada meie aktiivseid ja tublisid liikmeid ka teistele Kaubanduskoja liikmetele.

Sarja alustame tänavu oma 20. tegutsemisaastat tähistava Amserv Grupi ASiga, kes on olnud Eesti Kaubandus-Tööstuskoja liige juba aastast 1997.

Küsis:
Toimetaja
KAIDI TALSEN

Vastas:
Amserv Grupi
turundusjuht
KAAREL TALVOJA

Käesoleval aastal pingutame liidripositsiooni säilitamise nimel nii Eestis kui Lätis.

Millega teie firma tegeleb?

Amserv tegeleb uute ja kasutatud sõiduaudote ning tarbesõidukite müügi- ja teenindusega Eestis ja Lätis. Käesoleval aastal täitus ettevõtte 20 aastat tegutsemist, millega oleme üks vanimaid automüügi- ja teenindusettevõtteid Baltikumis. Amserv müüb ja teenindab kokku seitset automarki: Toyota, Lexus, Peugeot, Opel, Hyundai, Chevrolet ja Saab. Ettevõtte on ligi 500 töötajat ning 15 autosalongi Tallinnas, Tartus, Pärnus, Paides, Viljandis, Riias, Ventspilsis ja Liepajas.

Kuidas ettevõtte läheneb?

2011. aasta tulemustele tuginedes oleme suurim automüügi- ja teenindusettevõtte nii Eestis kui Lätis. Meie uute sõidukite müügi turuosa ulatus nii Eestis kui Lätis 15 protsendini. Amserv oli mitmendat aastat järjest TNS Emori uuringu kohaselt ka tuntuim Eesti autoettevõtte. Soovitusindeksi, mille näol on tegemist kliendikogemuse mõõdikuga, näitajad olid Amservil möödunud aastal samuti väga head. Nende kohaselt oleme TOP5 enim soovitatud ettevõtete seas Eestis. Kõik eelnev kinnitab, et meie strateegia pakkuda kõige laiemat ja lihtsamini

KAIDI TALSEN
Toimetaja

kättesaadavat autoteenuste ja toodete valikut Eestis – panustades selleks teenindusstandarditesse – on vilja kandnud.

Millised on plaanid 2012. aastaks?

Käesoleval aastal pingutame liidripositsiooni säilitamise nimel nii Eestis kui Lätis. Kindlasti jätkame tööd ka klienditeeninduse taseme tõstmiseks, mis on üheks olulisemaks nurgakiviks eelpool nimetatud eesmärgi saavutamisel.

Miks otsustasite Kojaga liituda?

Hindasime ja hindame ka täna kõrgelt Kojat käitumist olukordades, kus Riigikogu või Valitsus menetleb ettevõtjatele ja ettevõtjatele kahjulikke eelnõusid. Sealt sündis ka otsus Kojaga liituda.

Millist kasu olete saanud Eesti Kaubandus-Tööstuskoja liikmeks olemisest?

Täna saame Kaubandus-Tööstuskojast kasu peamiselt ärikontaktide vahetamisest, mis on ennast igati õigustanud. Nimetatud kontaktid on väga mitmekülgsed ning neid on sõlmitud nii Eesti äridelegatsioonis osaledes kui välispartneritega Eestis kohtudes. ■

TIIA RANDMA
Haridusõunik

UUS GÜMNAASIUMI VALIKAINET „MAJANDUS- JA ETTEVÕTLUSÕPE” TOETAV KOGUKOND

Alates järgmisest aastast on koolidel kohustus pakkuda gümnaasiumiastmes valikainet „Majandus- ja ettevõtlusõpe”. Selle valikaine õpetamise toeks on õpetajatele loodud koolielu.ee keskkonnas uus ettevõtlusõppe kogukond www.ettevotlusope.ee.

Uue veebipesa arengud on sealmaal, et kõikide huviliste head mõtted senitehtu kohta aitaksid edasiste tegemiste fookust paremini paika sättida.

Samaaegselt kogukonna loomisega on uuendamisel ja pideval täiendamisel ka gümnaasiumi valikaine majandus- ja ettevõtlusõppe õppevara. Õppevara koondamisel on lähtunud riikliku õppekava struktuurist ja sisuteemadest. Majandus- ja ettevõtlusõppe uus ainemoderaator on Helena Allikmaa, Pelgulinna Gümnaasiumi majandusõpetaja (helena.allikmaa@gmail.com).

Ettevotlusope.ee kogukonna lehel võib leida taustainfot ettevõtlusõppe olemuse, arenguloo, mõistete kujunemise, eesmärkide ja sisumudeli kohta. Kogukonna alalehtele on koondatud palju erinevat materjali, mis võiks ettevõtlusõppe õpetamist koolitunnis toetada. Riikliku õppekava struktuuris on koondatud erinevad õpikud ja toetavad veebikeskkonnad lingikogudena. Edulood alalehele on koondatud ettevõtjate ja ettevõtete arengulugude videod, mida on hea kasutada erinevate teemade illustreerimiseks või noorte inspireerimiseks ja praktikute kogemuse jagamiseks. Omaette lehele on kogutud

noorte ettevõtlikkust toetavad ettevõtmised, kuhu õpetaja võiks noori suunata ja samas leida ka endale häid kooliväliseid koostööpartnereid. Õpi teistelt alalehele on kogutud huvitavad ja kasulikud lood ettevõtlikkuse õpetamisest läbi erinevate ainetega. Näited pärinevad programmi Ettevõtlik kool aastate jooksul läbi viidud projektidest.

Uue veebipesa arengud on sealmaal, et kõikide huviliste head mõtted senitehtu kohta aitaksid edasiste tegemiste fookust paremini paika sättida. Tule liitu kogukonnaga ja uuri ning aita keskkonda paremaks muuta ja õppevara täiendada! Üheskoos saab parem! ■

Tagasiside küsimustik asub: koolielu.ee/pg/groups/141733/ettevotlusope.

Uus ettevotlusope.ee veebikeskkond on loodud Eesti Kaubandus-Tööstuskoja initsiatiivil Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi toel koostöös Majandusõpetajate Seltsi ja Tiigrihüppe Sihtasutusega.

Statistikaameti andmetel oli 2010. aastal Venemaa Eesti jaoks suuruselt 4. kaubanduspartner Soome, Rootsi ja Läti järel – suuruselt kolmas ekspordipartner (846,79 mln eurot) ja viies impordipartner (762,84 mln eurot). Kuna Eesti ettevõtjaid puudutab Venemaaga toimuv väga lähedalt, siis viisime koostöös Välisministeeriumiga läbi väikese küsitluse, et selgitada välja, kas ja kuidas võiks Venemaa liitumine WTOga hakata mõjutama Eesti ettevõtjaid. Siinkohal tänangi kõiki ettevõtjaid, kes meie küsitlusele vastasid (120 ettevõtjat) ning töid välja hetkel Venemaa turuga seotud probleemid ning ootused tulevikuks.

Hetkeolukord Venemaa turul

Isegi kui ettevõtja ise ei tegutse Venemaa turul, ollakse naabriga toimuvast teadlikud – nõnda avaldus ka küsitlustulemustest, et Venemaa liitumisprotsessist WTOga oli teadlik koguni 92% vastanutest.

Ehkki Venemaa turg on suur ning võimalusi ettevõtluseks peaks seal jaguma, tegutsevad küsitlusele vastanutest vaid 34% sealsel turul. Samas on tähelepanuväärne, et Venemaa turul tegutsevad pigem pikaajased ettevõtjad (78% vastanutest on enam kui viis aastat Venemaal ettevõtjana tegutsenud).

Miks aga välditakse Venemaa suunal tegutsemist? Küsitluse tulemused näitavad, mida peetakse oluliseks takistuseks Venemaa turul tegutsemisel:

- Venemaa majanduskeskkonna probleemid (majanduslik või poliitiline ebastabiilsus, madal ostujõud, korruptsioon jms) – 57% vastanute arvates oluliseks takistuseks;
- tariifsed barjäärid (tollimaksumadega seotud probleemid) – 50% arvates oluliseks takistuseks;

Lisainfo:
TIIA RANDMA
Tel: 604 0065
E-post: tiia@koda.ee

KÜSITLUSE KOKKUVÕTE:

VENEMAA LIITUMINE MAAILMA KAUBANDUS- ORGANISATSIOONIGA

15.-17. detsembrini 2011 toimus Genfis Maailma Kaubandusorganisatsiooni (World Trade Organisation, WTO) 8. ministrite konverents. Selles konverentsil allkirjastas Venemaa pärast 18 aastat kestnud läbirääkimisi ühinemisprotokolli Maailma Kaubandusorganisatsiooniga. Täisliikmeks saamiseks peab dokumentide paketi 23. juuliks 2012 ratifitseerima ka Venemaa parlament.

KOIDU MÖLDERSON
Politikakujundamise
ja õigusosakonna jurist

- keerukas või etteaimamatu õigussüsteem (äriühingute asutamine, lepingute sõlmimise keerukus, seaduste etteatamiseta muutmine jms) – 44% vastanute arvates oluliseks takistuseks.

tab positiivselt ettevõtlust Venemaa suunal, samas ollakse ootustes ettevaatlikud või pigem realistlikud – üleöö midagi kardinaalset ei toimu, kuid loodetakse kaubavahetuse lihtsustumist ja käibe suurenemist, tollimaksude vähenemist.

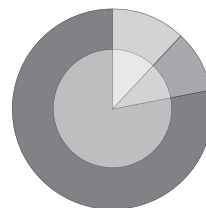
Ettevõtjate ootused edaspidiseks

Kahtlemata loodavad paljud ettevõtjad, et liitumine WTOga mõju-

Ennekõike loodetakse laiendada Venemaa turule – koguni 72% ettevõtjatest peab seda plaani. ■

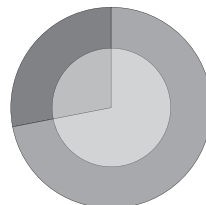
Kui kaua olete Venemaa turul tegutsenud?

- Kuni 2 aastat – 12,2%
- 2-5 aastat – 9,8%
- 5 ja rohkem aastat – 78,0%

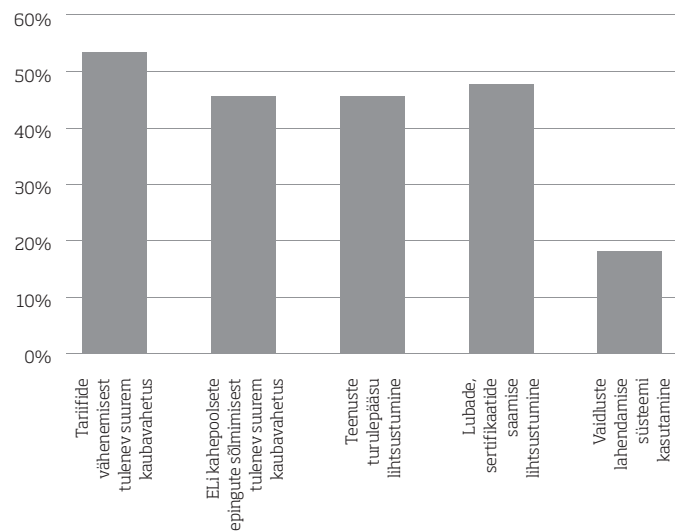

Kas loodate laiendada Venemaa turule?

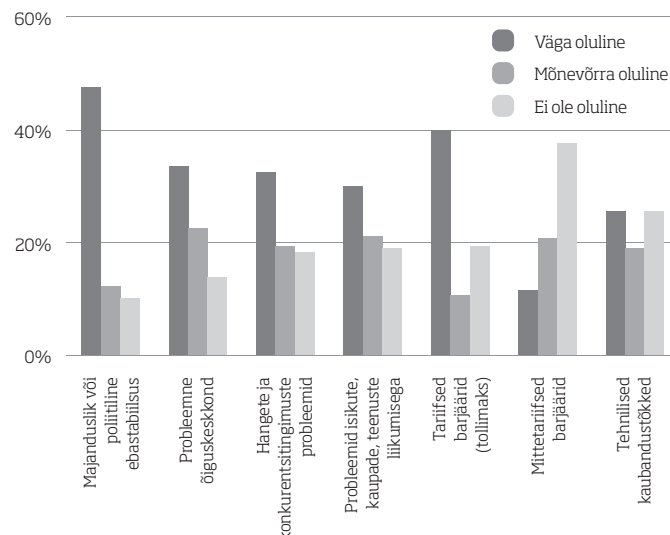
- Jah – 72,1%
- Ei – 27,9%

Millised on Teie ettevõtte ootused seoses Venemaa WTO liikmeks saamisega?

Hinnake, kui võrd järgmised põhjused on olulised Teie ettevõtte jaoks Venemaa turul mittetegutsemiseks

UUDISEID

VÄLISKAUBANDUSE VALDKONNAST

PETER GORNISCHEFF
Teenuste direktor

Olles osa Euroopa Liidust (EL), on Eesti ühtlasi osa Euroopa Liidu ühisest väliskaubanduspoliitikast. 10. veebruaril kutsus Välisministeerium kokku väliskaubanduse ümarlaua, millel informeeriti ettevõtlusorganisatsioone ja teisi riiklikke partnereid viimastest arengutest EL väliskaubanduse valdkonnas.

KONTAKTID:

Välisministeeriumi kontaktisikuteks piirkondade põhjal on järgmised ametnikud:

- **AASIA JA PÄRSIA LAHE PIIRKOND:**
Aire Kork
aire.kork@vm.ee
- **IDA-EUROOPA:**
Liili Abuladze
liili.abuladze@vm.ee
- **PÕHJA-AMEERIKA, AAFRIKA:**
Mari Aru
mari.aru@vm.ee
- **VAHEMERE-ÄÄRSED RIIGID, LADINA-AMEERIKA:**
Mats Kuuskemaa
mats.kuuskemaa@vm.ee

Kuna Venemaa WTO liikmelisuse teemal toimus Kaubanduskojas eraldi seminar, siis sellel teemal väga pikalt ei peatunud. Ümarlaval esitati küsimusi n.n Oktoobriraudtee olukorra, tollipunktide ületamise ja veterinaarja sanitaararengute kohta. Seminaril tõdeti, et Venemaa WTOga liitumine ei taga kahjuks kaudsete kaubandustökete elimineerimist. Küll aga ühineb Venemaa WTOga liitumisel ühtse rahvusvahelise kaubandusreeglistikuga, mille põhjal saab tõstatada ja lahendada erinevaid küsimusi. Samuti raskenduvad WTO kohustused ka teistele Tolliliidu liikmetele. EL-Venemaa kahepoolsetes suhetes räägitakse läbi uut raamlepingut ning EL on alustanud vabakaubanduse läbirääkimisi Gruusia ja Moldovaga, kellega vabakaubanduslepingute sõlmimine on lähema kolme aasta jooksul suhteliselt tõenäoline.

Euroopa Liidu arengud kaubanduslääbirääkimistel Põhja-Ameerika suunal on positiivsed. Küll aga tuleb arvestada, et Põhja-Ameerika kaubanduspoliitika on ajalooliselt välja kujunenud ning seetõttu kompromisside leidmine Euroopa

Liiduga nõuab mõlemapoolseid pingutusid. Eesti ettevõtjate jaoks võiks oluline olla Euroopa Liidu ja Kanada vahelise vabakaubanduslepingu sõlmimine. Läbirääkimisteks USAgal on loodud transatlantiline töögrupp, kuid vabakaubanduslepingu sõlmimine on vähetõenäoline. Pigem toimuvad positiivsed arengud erinevate tariifide ja tõkete vähendamiseks. Läbirääkimised EL-Kesk-Ameerika ja EL-Andide ühenduse riikidega (Ladina-Ameerika) on lõppenud positiivselt.

Kaubandussuhetes Aasia riikidega on põhiprobleemiks erinevad mittetariifsed tõkked ja Euroopa Liidu lai ambitsioon kaubanduslepingute sisu suhtes, mis Aasia riikidele sageli võõras. Euroopa Liidu ja Lõuna-Korea vabakaubandusleping on seni ainuke kaubandusleping regioonis. Hetkel on käimas vabakaubanduslääbirääkimised Indiaga, mis pole lihtne ülesanne, kuna tegu on siiski arengumaaga, kus hetkel ka sisepoliitiline olukord ei soosi lepingu sõlmimiseks vajalikke reforme. Vabakaubanduslääbirääkimised Singapuri ja Malaisiaga jõuavad loodetavasti lõpusirgele

käesoleval aastal ning edaspidi on plaanis läbirääkimised juba olemasolevate lepingutele põhinedes ka teiste ASEANi riikidega. Euroopa Liidu eesmärgiks on ka vabakaubanduslepingu sõlmimine Jaapaniga, kus olulisemateks probleemküsimusteks on kujunemas Jaapani riiklikud standardid ja regulatsioonid ning pääs Jaapani riigihangete turule.

Kokkuvõtvalt on lähiajal vabakaubanduslepingute läbirääkimiste alustamist oodata Jaapani, Armeenia, Tuneesia, Maroko, Jordaania ja Egiptusega.

Välisministeerium rõhutas, et kui ettevõtjatel esineb probleeme ühe või teise sihtriigiga seoses nende lepinguliste kohustuse täitmisega, siis tuleks kindlasti pöörduda Välisministeeriumi poole. ■

Lisainfo:
www.vm.ee

EESMÄRGIKS ON KASUM.

KÜLL MITTE RAHALINE VAID SOTSIAALNE.

AGNE TAMM
Heateo Sihtasutus

Nii laias maailmas kui ka kitsamalt Eestis eksisteerib aktiivne heategevuse vorm, mida veavad ärksad eraisikud koos vastutustundlike organisatsioonidega, püüdes targalt ja tõhusalt investeerida tagasi ühiskonda. Nimetatud vormi ingliskeelse vaste *venture philanthropy* võiks tõlkida kui strateegiline filantroopia.

Mida ikkagi tähendab tark ja tõhus investering ühiskonda?

Strateegilist filantroopiat võib määratleda kui aktiivset heategevust, mis hõlmab nii oskuste kui raha panustamist. Kasutades riskikapitali põhimõtteid (viies toetatavasse organisatsiooni juhtimis-erialaseid teadmisi ja rahalisi vahendeid) on eesmärgiks kasum. Küll mitte rahaline vaid sotsiaalne. Ning pikaajaline sotsiaalse kasumi teenimine viib iga strateegilise filantroobi lõppeesmärgini – positiivse muutuseni mingis valdkonnas.

Et mõistet veelgi konkreetsemalt selgitada, koosneb strateegiline filantroopia nii rahalisest kui mitte-rahalisest toetusest mingile konkreetsele toetatavale organisatsioonile, et tõsta tema tegevussuutlikkust, mis tähendab tugevamat organisatsiooni, mis omakorda tähendab suuremat mõju ühiskonnas. Aktiivse toetamisega käib või peaks käima kaasas pidev ühiskondliku mõju mõõtmine, st organisatsiooni reaalse tegevuse hindamine. Sest kuidas me muidu

teame, milline mudel töötab või milline organisatsioon reaalselt sotsiaalset kasumit teenib?

Kuidas läheb kohalikul strateegilisel heategevusel?

Heateo Sihtasutus on hetkel ainus strateegilise filantroopia organisatsioon Eestis.

Meie tegevusmudel tugineb paljude toetajate, vabatahtlike ja teiste koostööpartnerite koostööle Heateo portfelli valitud organisatsioonidega. Toetatavate ettevõtete ja organisatsioonide valikul teeme väga põhjaliku eeltöö ning välja valitud algatusi püüame 3-5 aasta jooksul võimalikult tõhusalt jõustada, kaasates erasektori kompetentsi ja erandjuhtudel aitame leida ka investoreid.

Erasektori kompetentsi näol kaasame mitmeid oma ala parimaid tegijaid Eestis, kes panustavad teadmisi ja kogemusi oma vabast ajast ja tahtest. Nende hulgas on edukaid ettevõtjaid, finantsnõustajaid, personali-, kommunikatsiooni- ja õigusala asjatundjaid jt.

Kust me teame, kes reaalselt sotsiaalset kasumit teenib?

Heateo Sihtasutus on Kodanikuühiskonna Sihtkapitali toetusel algatanud projekti „Missioonist muutuseni: mõju hindamine ja kasutamine juhtimises ning selle kommunikatsioon“. Projekti eesmärgiks ongi aidata kaasa kodanikuühenduste tegevuse ühiskondlike ja sotsiaalsete mõjude senisest põhjalikumale hindamisele. Lisaks soovime tuua ühiskondliku mõju tõestamise vajalikkuse kogu üldsuse huviorbiiti.

Täpne mõju hindamise meetodika töötame välja koostöös Poliitika-uuringute Keskusega Praxis. Heateo portfellis olevate organisatsioonide alusel töötame välja organisatsioonide tegevuse mõju hindamise mudelid ja viime nende abil läbi ka mõju hindamise kui näidisprotsessi. Ning projekti lõppfaasis anname välja nii elektrooniliselt kui paberikandjal mõju hindamise käsiraamatu, mis esitab hindamise protsessist samm-sammulise ülevaate koos praktilise juhendiga.

Projekti tulemuseks on loodetavasti Eesti vabakonna üldisem areng – sotsiaalsete probleemidega tegelevad organisatsioonid õpivad oma tegevuse mõju paremini hindama, mis aitab kaasa nii oma tegevusvõimekuse kasvule kui ühiskondlike eesmärkide saavutamisele. Ning filantroobid, kes usuvad strateegilise heategevuse mudelisse, oskavad senisest paremini valida välja enda ja ühiskonna jaoks kõnekaid algatusi.

Loodame, et mõju hindamise mudelist saab tööriist nutikale ühiskonda investeerijale, kes hakkab ühiskondlikule mõjule rohkem tähelepanu pöörama ja tegema tõestatud mõjust lähtuvaid otsuseid. ■

HEATEO SIHTASUTUS

NAABRITE SÜNERGIA –

KOOS KAUGETELE TURGUDELE

24.-26. jaanuaril toimus Eesti ja Soome ühisvisiit Indoneesiasse.

EVA MARAN
Teenuste osakonna
projektijuht

OLULINE:

- Eesti Välisministeeriumil on plaan nimetada 2012. aastal mitteresideeriv suur-saadik Indoneesias, samuti avab Soome kaubandusesindus Finpro käesoleval aastal oma esinduse Jakartas.

Meile teadaolevalt oli tegemist maailmas ainulaadse sündmusega, kus kaks riiki lähevad koos välisvisiidile, mis annab tunnistust naabrite vahelistest väga headest suhetest ja partnerlusest. Koostöö kõrgemale tasemele viimisest ja süvendamisest on räägitud palju, visiit oli aga praktiline proovikivi kõigile osapooltele. Siinkohal tänan siiralt kõiki Eesti ja Soome koostööpartnereid, kelle tohutu panuse tulemusena visiit teoks sai!

Eesti välisminister Urmas Paeti ja Soome Euroopa ja väliskaubandusminister Alexander Stubbi juhitud

delegatsioonid kohtusid kolme päeva jooksul erinevate sektorite ministritega vastavalt äridelegatsioonide koosseisudele. Kohtumisi võib lugeda edukaks juba sellepöolest, et ettevõtjatel oli võimalus neil osaleda – asjaolu, mida nad hindasid väga kõrgelt. Tavaolukorras on ettevõtjal nii suures riigis otse ministri vastuvõtule väga keeruline pääseda. Igas valdkonnas (ergeetika, IT, kaitsetööstus, meditsiin, metsandus, logistika jne.) leiti ka edasisi koostöövõimalusi.

24. jaanuari õhtul Soome suur-saadiku Kai Saueri residentsis toimunud vastuvõtul oli delegat-

sioonidel võimalus tutvuda erinevate kohalike ja rahvusvaheliste organisatsioonide (näiteks: Eurochambers, World Bank jne) esindajate ning kohalike ettevõtjatega. Alexander Stubb ja Urmas Paet kinnitasid oma kõnedes rahulolu visiidi toimumise ja eriti kõrgetasemelise programmi üle.

25. jaanuaril toimunud Indoneesia-Eesti-Soome äriseminaril osales üle 200 kohaliku ettevõtja. Kolme ministri ja äridelegatsioonide juhtide vahelises paneelidiskussioonis tõdes Indoneesia kaubandusminister Gita Wirjawan, et näeb suurt koostööpotentsiaali kolme riigi vahel, mis on

Välisminister Paeti ja Soome väliskaubandusminister Stubb kohtumas Indoneesia kaubandusministri Wirjawan'ga, 25. jaanuar 2012.

Eesti-Soome-Indoneesia äriseminar. Vasakult: Sandor Liive, Urmas Paet, Gita Wirjawan, Alexander Stubb, Pertti Korhonen.

sarnased majanduse ning poliitika stabiilsuse osas ning suhtus ühisvisiiti väga positiivselt. Eesti äridelegatsiooni juhtis Sandor Liive (Eesti Energia) ja Soome äridelegatsiooni Pertti Korhonen (Outotec), kellel on käsil ka ühine koostööprojekt.

Eesti äridelegatsiooni juht Sandor Liive: „Kohtumistel tekkis otse-dialoog vastutavate ministrite ja ärimeeste vahel. Kordagi ei märganud Eesti ja Soome ärihuvide ristumist, pigem ainult sünergia. Kindlasti tuleks formaati jätkata.“

Indoneesial on Eestile ja Soomele pakkuda maailma suuruselt nel-

janda populatsiooniga (242 miljonit, kellest pea pooled on alla 29-aastased) turg. Lisaks eelpooltoodule on Indoneesia maailma suuruselt 15. majandus, majanduskasvaks ennustatakse 2012. aastal 6,2%, riigivõlg on 25% SKP-st, inflatsioon 4%, kaubavahetuse ülejääk 20 miljardit USD, töötus 6,6% ja riigil on reservis 120 miljardit USD.

Meil on aga teadmised ja kogemused mitmetes valdkondades, mida Indoneesias lähema 10-15 aasta jooksul forsseeritult arendama (kaitsetööstus, logistikasektor jne.) hakatakse.

Samuti on Indoneesial ka meie riikide suunas erinevaid koostöövõimalusi, mille võttis seminar lõpus ilmekalt kokku Indoneesias sündinud Eesti aukonsul Singapuris Narinder Kumar Aswani järgmiste sõnadega: „Kuigi Eesti ja Soome on Põhjala riigid ning seal on külm, võtke alati sinna minnes päikeseprillid kaasa, sest tulevik on seal särav!“. Ehk siis Aasia poolt vaadatuna on need kaks riiki väravaks Euroopasse ja Venemaale.

Visiidi viimasel päeval toimunud vaid delegatsioonile mõeldud seminaril tutvustasid Indoneesia majanduskeskkonda põhjalikult

EuroChami, Maailmapanga ja Indoneesia Kaubanduskoja esindajad ning Euroopa Liidu suursaadik.

Samuti jätkusid kohtumised erinevate organisatsioonide ja ministeeriumitega.

Kõik osapooled leidsid, et ajaloolist visiiti saab iseloomustada vaid positiivsete sõnadega tänu äärmiselt kõrgetasemelisele programmile, praktiliste tulemusteni jõudmisele ning sõbraliku sünergia tekkimisele kolme riigi esindajate vahel.

Käesolev kogemus, annab kindlust ka edaspidi samaselt toimida. ■

Kaubanduskoda koostöös Raadio Kukuga
kutsub kuulama saadet

MAJANDUSRUUM
igal laupäeval kell 15.00.

Kordus laupäeva õhtul kell 22.00 ja teisipäeval kell 21.30
ning saated järelkuulatakse internetist.

Raadio Kuku ja Kaubanduskoja koostöös valmiv saade „Majandusruum“ toob kuulajani majanduse aktuaalsed teemad ning kõike huvitavat, mis Eesti majanduses hetkel toimub.

Kaitsealaste hangete seminar

28. veebruaril

Eesti Kristliku Nelipühi Kiriku ruumides

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda korraldab koostöös Kaitseministeeriumiga 28. veebruaril kell 9.45-14.55 Eesti Kristliku Nelipüha Kiriku ruumides (Toompea 3, Tallinn) kaitsealaste hangete korraldust puudutava seminari.

Seminaril esinevad:

- **Javier A. Carrasco Pena** on NATO peakontori hangete sektsiooni juht Brüsselis. Ta on kaitsnud doktoritöö Coruna ülikoolis teemal „Uued lähenemised hankija valikul avalikes hankemenetlustes“.
- **Peter Scaruppe** on Euroopa Kaitseagenturi tööstuse ja turgude valdkonna juhataja. Enne seda ametikohta oli ta asedirektor tööstuse osakonnas, koordineerides Euroopa Kaitseagentuuri initsiatiive parema koostöö ja konkurentsivõime suurendamiseks Euroopa ühendatud kaitseturul. Varemalt on Peter Scaruppe töötanud Saksamaa kaitseministeeriumis ja Saksamaa USA saatkonnas.
- **Agnes Jõe** on pikaajaline Kaitseministeeriumi õigusosakonna nõunik, kes on keskendunud Kaitseministeeriumi valitsemisala hangete valdkonna õiguslike printsiipide väljatöötamisele ja erinevate lepingute õiguslikule haldamisele.
- **Andres Parve** on Eesti Kaitsetööstuse Liidu tegevjuht 2011. aasta algusest. Olles töötanud nii Kaitseväes kui erasektoris, omab Andres Parve väga head ülevaadet erinevatest kaitsetööstusega seotud aspektidest. Ta on Kaitseministeeriumi poolt määratud esindama Eestit NATO tööstusnõunike grupis (NIAG).

Seminaril käsitletavat teemasid:

- Kuidas osaleda edukalt NATO hangetel? Javier A. Carrasco Pena (NATO peakontori hangete sektsiooni juht Brüsselis)
- Euroopa Kaitseagentuur ja selle roll kaitsealaste hangete vahendamisel. Peter Scaruppe (Euroopa Kaitseagenturi tööstuse ja turgude valdkonna juhataja)
- ELi kaitsehangete direktiiv ja selle mõju Eestis. Agne Jõe (Kaitseministeeriumi õigusosakonna nõunik)
- Eesti kaitsetööstuse tulevik erasektori poolt vaadatuna. Andres Parve (Eesti Kaitsetööstuse Liidu tegevjuht)

Registreerimise tähtaeg on 23. veebruar.

Välismessikoolitus

6. märtsil Kaubanduskodas

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda korraldab 6. märtsil Kaubanduskodas (Toom-Kooli 17, Tallinn) „Ekspordivaldkonna koolitused 2011/2012“ raames välismessikoolituse.

Koolituse eesmärgiks on luua eeldused ettevõtete ekspordimahutuse ja konkurentsivõime suurendamiseks välisurgudel läbi teadliku tegevuse messidel. Koolituse sihtgrupiks on väikese ja keskmise suurusega ettevõtted, kellel on plaanis osaleda välismessidel või kes soovivad täiendada oma teadmisi edukaks osalemiseks tulevastel messidel. Koolituse viib läbi Jakob Saks.

Päevakava:

8.30-9.00	Kogunemine ja kohvipaus
9.00-11.00	I • Sissejuhatus (messid, konkurentsieelis, sihtturg)
	II • Messi ettevalmistus (eesmärgid, messiboksi planeerimine, meeskond)
11.00-11.15	Kohvipaus
11.15-12.45	III • Messi ettevalmistus (eelarve, logistika, ühisstendid, kliendisuhed, messiturundus)
12.45-13.30	Lõunapaus
13.30-15.00	IV • Messiboksis (messiboksil osalemine, töökorraldus, klientidega suhtlemine, mida teha, mida mitte)
15.00-15.15	Kohvipaus
15.15-15.45	V • Järeltöö peale messi (tulemuste analüüs, edasised sammud)
15.45-16.15	VI • Kokkuvõte

Kokku 8 akadeemilist tundi.

Osalustasu 19,17 eurot üks päev (sisaldab käibemaksu).
Osalustasu sisaldab toitlustamist ja seminari materjale.

NB! Korraldajatel on õigus teha vajadusel programmis muudatusi.

Koolitused toimuvad koostöös EASiga ning koolituste korraldamist rahastab Euroopa Sotsiaalfond.

Lisainfo ja registreerumine:

LIDIA FRIEDENTHAL

Tel: 604 0077 • E-post: lidia@koda.ee

Lisainfo ja registreerumine:

MARJU NAAR

Tel: 604 0082

E-post: marju.naar@koda.ee

Ekspordööride koolitused 2011–2012

Ärihooajal 2011–2012 jätkab Kaubanduskoda juba heaks tavaks kujunenud ekspordivaldkonna koolituste korraldamist. Ekspordivaldkonna koolitused on suunatud väikeste ja keskmise suurusega tegutsevatele ekspordööridele. Osalejatele jagab teadmisi suurte kogemustega lektor Jakob Saks. Kaasatud on ka praktikud ettevõtetest.

JAKOB SAKS

on pikaajalise rahvusvahelise kogemusega ekspordijuht. Lisaks on ta aastaid tegelenud ettevõtete konsulteerimise ja koolitamisega, viinud läbi arvukaid ekspordi- ja messikoolitusi, töötubasid ning õppereise. Ta on edukalt aidanud uutele turgudele nii Eesti, Taani kui ka Hispaania ettevõtteid. Jakob Saks on koolitus- ja konsultatsioonifirma Vihje OÜ tegevjuht ja omanik.

Lisainfo ja registreerumine:

Lidia Friedenthal
Tel 604 0077 • E-post: lidia@koda.ee

Haili Kapsi
Tel 604 0078 • E-post: haili@koda.ee

Marju Naar
Tel 604 0092 • E-post: marju.naar@koda.ee

Registreerumine Kaubanduskoja kodulehe
www.koda.ee kaudu.

Osalustasu 19,17 eurot üks päev
(sisaldab käibemaksu). Osalustasu sisaldab
toitlustamist ja seminari materjale.

VÄLISMESSIKOOLITUS

Eesmärk on luua eeldused ettevõtete ekspordimahtude ja konkurentsivõime suurendamiseks välisurgudel läbi teadliku tegevuse messidel.

Koolituse viib läbi Jakob Saks

Tallinn • Eesti Kaubandus-Tööstuskojas (Toom-Kooli 17) • 6. märts

Tallinn • Eesti Kaubandus-Tööstuskojas (Toom-Kooli 17) • 7. märts (vene keeles)

MÜÜGIVÕRGU LOOMISE JA ARENDAMISE KOOLITUS

Eesmärk on jagada ettevõtjatele praktilisi teadmisi, kuidas arendada ja hallata müügikanaleid sihturgudel: moodustada vajalikku kontaktvõrgustikku, arendada müügivõrku ning kuidas seda saavutada ka piiratud eelarvega.

Koolituse viib läbi Jakob Saks.

Tallinn • Eesti Kaubandus-Tööstuskojas (Toom-Kooli 17) • 8. märts

TURU-UURINGUTE KOOLITUS

Eesmärk anda lihtsaid, praktilisi ja reaalses elus kasutatavaid teadmisi info hankimise kohta. Aidata mõista ettevõtte infovajadusi ning anda teadmised ja oskused, kuidas piiratud eelarve puhul need vajadused rahuldada ning turu-uuringute läbiviimisega ise hakkama saada.

Koolituse viib läbi Jakob Saks.

Tallinn • Eesti Kaubandus-Tööstuskojas (Toom-Kooli 17) • 13. märts

Koolitused toimuvad koostöös EASiga ning koolituste korraldamist rahastab Euroopa Sotsiaalfond.

Kolmepäevane koolitus Finantskoolitus firma võtmeisikutele • I

6. ja 13. märtsil ning 19. aprillil Kaubanduskojas

Kaubanduskoja liikmete suure huvi ja positiivse tagasiside tõttu kordame koolitustsükli firma võtmeisikutele, kellel puudub finantsalane eriharidus. Kevadel toimuva koolitustsükli esimeses osas antakse rakenduslikke teadmisi raamatupidamisest, bilansist ja finantsanalüüsist. Koolitusel kasutatakse praktikas korduvalt järeleproovitud metoodikat, mis muudab finantsküsimused huvitavaks ja mõistetavaks. Koolituse sihtgrupina on eelkõige silmas peetud firmade juhatuste ja nõukogude liikmeid ning omanikke. Koolitustsükli esimene osa toimub 6. ja 13. märtsil ning 19. aprillil kell 11-16.15 Eesti Kaubandus-Tööstuskojas (Toom-Kooli 17, Tallinn). Koolitustsükkel jätkub sügisel ja siis keskendutakse kuluarvestuse, eelarvestamise ja rahastamisega seotud küsimustele. Koolituse viib läbi Eesti Raamatupidajate Kogu juhatuse liige ja vandeaudiitor Margus Tinits.

Käsitlemisele tulevad järgmised teemad:

- **Bilanss ja raamatupidamine I (6. märtsil)**
  - Majandustehingud ja nende kajastamine.
  - Näidisäriühingu asutamine, varade soetamine, laenude saamine ja andmine.
  - Bilansi põhivalem: Varad = Kohustused + Omakapital.
  - Bilansi graafiline kujutamine.
  - Bilansi loogika, sisu ja ülesehitus läbi graafilise esitusviisi.
  - Majandustehingud ja bilanss.
  - Omakapitali ülesehitus ja sisu. Seotud ja vaba omakapital. Kasum.
- **Bilanss ja raamatupidamine II (13. märtsil)**
  - Bilansi ja kasumiaruannete vahelised seosed. Tulud - Kulud = Kasum.
  - Kasumiaruanded, nende loogika, sisu ja ülesehitus.
  - Deebet-kreedid. Kontod.
  - Rahavood. Kasum on, aga kuhu kadus raha?
  - Raamatupidamise printsiibid.
  - Majandusaasta aruanne. Raamatupidamise toimkonna juhendid.
- **Finantsanalüüs (19. aprillil)**
  - Bilansi ülesehitus, loogika ja graafiline esitamine.
  - Bilansi analüüs (dünaamika, maksevõime, kapitali struktuur).
  - Kasumiaruanded ja kasumite liigid (bruto-, äri- ja puhaskasum, EBIT, EBITA jne).
  - Tulude, kulude ja kasumitega seotud suhted (rentaablused, katted, tootlikkused, käibesagedused ja -vältd).
  - Erinevate suhtenäitajate koosmõju ja suhteanalüüsil põhinevate näitajate süsteemid (Altmanni, Du Ponti ja Mereste mudelid).
  - Näiteid tegelikkusest.

Kolmepäevase koolituse osalemistasu on Kaubanduskoja liikmetele 210 eurot ja mitte-liikmetele 315 eurot, hinnale lisandub käibemaks. Kui ühest firmast on mitu osalejat, siis rakendatakse hinnasoodustust -5%. Hinnas sisalduvad jaotusmaterjalid, lõunad ja kohvipausid.

Seminar

Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga teenused

7. märtsil Kaubanduskojas

Seminar toimub 7. märtsil kell 10.00 Eesti Kaubandus-Tööstuskojas (Toom-Kooli 17, Tallinn).

Hetke finantsturgude keerulises olukorras on raske leida finantsvahendeid investeringuteks. Eriti komplikseeritud on see ülepiiriliste investeringute hankimisel pankadest, kes ei oma filiaali Eestis kohapeal. Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank (EBRD) toetab ettevõtjaid läbi laenumeetmete või osakute nii Eestis kui väljaspool Eestit, mis asuvad EBRD prioriteedipiirkondades. Ühtlasi julgustab EBRD ettevõtjaid pakkuma oma tooteid ja teenuseid EBRD finantseeritud projektides.

EBRD Balti turgude eest vastutav ametnik Matti Hyryrynen räägib, kuidas ja millistel tingimustel on Eesti ettevõtjatel võimalik kasutada EBRD finantsteenuseid ning kuidas toimub EBRD hankemehhanism. Ettekanne kestab 45 minutit, peale mida on huvitatutel võimalik Matti Hyryryneniga individuaalselt konsulteerida. Individuaalse konsulteerimise soovist palume eelnevalt teada anda.

Registreerumise tähtaeg on 5. märts

IN CO-OPERATION WITH EBRD

Lisainfo ja registreerumine:
MARJU NAAR
Tel: 604 0082
E-post: marju.naar@koda.ee

Lisainfo ja registreerumine:
TOOMAS HANSSON
Tel: 744 2196 • E-post: toomas@koda.ee

Seminar

Kuidas olla edukas Rootsi riigihangetel?

9. märtsil Kaubanduskojas

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda korraldab 9. märtsil (Toom-Kooli 17, Tallinn) seminari „Kuidas olla edukas Rootsi riigihangetel?“ Seminari moderaator on Kaubanduskoja peadirektor Mait Palts.

MAGNUS JOSEPHSON
Riigihangete spetsialist
www.magnusjosephson.se

Esinejad:

- **Magnus Josephsoni** peamine missioon on suurendada ettevõtjate äri osakaalu avalikus sektoris. Ta on hariduselt jurist, kelle suur huvi on suurendada kaupade ja teenuste müüki avalikule sektorile. Samuti on ta üks nõutumaid riigihangete teemal esinejaid Rootsis ning käesoleva aasta märtsis ilmub tema raamat „Kuidas võita riigihankeid“. Oma ettekannetes toob ta palju näiteid sellest, kuidas Rootsis avaliku sektoriga koostöö tegemisel läbi lüüa. Riigihangete valdkonnas on Magnus Josephsonil kogemust 17 aastat.
- **AS Amholdi** tegevusaladeks on juba 20 aastat ehitusvaldkonna projektijuhtimine, kompleksne projekteerimistöö, ehitustööde järelevalve, ekspertiisid ja konsultatsioonitegevus. Firmas töötab 63 kõrgema eriharidusega inseneri ja arhitekti. Firma filiaalid asuvad veel Soomes, Rootsis, Inglismaal ja Ugandas. Rootsi turul tegutsetakse kolmandat aastat. Inseneriteenuste maht Rootsis moodustas 2011. aastal 1,3 miljonit Rootsi krooni. Põhiliseks objektiks oli madala energiatarbega intelligentsete hoonete ehitusprojektide koostamine.
- **Protex Balti AS** on Baltimaades tegutsev tekstiilitööstuse ettevõtte, kus on 217 töötajat. Firma on spetsialiseerunud välis-, spordi-, vormi- ja vaba aja rõivastele ning pesule ja tööriistele. Rootsi hangetel on osaletud alates 2009. aastast.

Seminaril käsitletavat teemad:

- Rootsi hangete turu tuvustus, riigihangete keskkonnad, levinumad vead jne.
- Amhold AS ja Protex Balti AS esindajad jagavad kogemust Rootsi riigihangetel osalemisest.
- Paneeldiskussioon teemal „Mis on Rootsi hangetel osalemisel peamised komistuskivid?“

Registreerumise tähtaeg on 7. märts. Korraldajad jätavad endale õiguse teha vajadusel programmis muudatusi.

Lisainfo ja registreerumine:

MARJU NAAR

Tel: 604 0082

E-post: marju.naar@koda.ee

EESTI KAUBANDUS-TÖÖSTUSKODA OTSIB TEENUSTE OSAKONDA PROJEKTIJUHTI

Põhiülesanneteks on:

- Eesti ja välisettevõtjate tulemuslik nõustamine ja teenuste osutamine (rahvusvahelistumine, välispartnerite leidmine jms tugiteenused).
- Europrojektide elluviimine ja aruandlus.
- Eesti ettevõtjate tagasiside vahendamine Euroopa Komisjonile (erinevaid valdkondi puudutavate küsimustike elluviimine seoses olemasoleva ja valmiva ELi seadusandlusega).
- Ürituste, koostööpakumiste ja riigihanketeenuste info kajastamine Kaubanduskoja ja allüksuse Enterprise Europe Network kodulehel ja infolehes (elektroniline ja paberandjal).
- Elluviidavate tegevuste tulemuslikkuse tagamine (tööplaanide alusel).
- Koolituste korraldamine.

Sobivalt kandidaadilt eeldame:

- Kõrgharidust ja eelnevat töökogemust projektide juhtimisel rahvusvahelisel tasemel.
- Ettevõttes töötamise kogemust.
- Eesti, inglise ja vene keele oskust kõnes ja kirjas. Kasuks tuleb ka teiste võõrkeelte oskus.
- Head suhtlemis- ja müügiõskust, klientidele ja teenindusele orienteeritust.
- Iseseisvust, initsiatiivikust ja organiseerimisvõimet.
- Kohusetundlikkust ja pingetaluvust.
- Arvuti kasutamise oskust (MS Office, Internet jms) lõppkasutaja tasemel.

Omalt poolt pakume:

- Huvitavat ja arendavat tööd suurimas ettevõtjate organisatsioonis Eestis.
- Võimalust osaleda Eesti Kaubandus-Tööstuskoda korraldatavatel koolitustel.
- Võimalust tutvuda ettevõtluse ja ettevõtete väga erinevates sektorites.
- Meeldivat töökeskkonda toredate kolleegidega.
- Konkurentsivõimelist töötasu.

Tööleping sõlmitakse tähtajaliselt asendamaks lapsehoolduspuhkusel olevat töötajat. Huvilistel palume CV saata hiljemalt 27. veebruari jooksul.

Lisainfo:

ANNIKA METSALA

Tel: 604 0091 • E-post: annika.metsala@koda.ee

RIIGIHANKETEATED:

Rõivad ja jalanõud

- Inglismaal hangitakse jalatseid ja kaitsejalatseid. Tähtaeg 20.03.2012. Kood 5067

Mööbel, sisustus ja tarvikud

- Soomes hangitakse koolimööblit. Tähtaeg 15.03.2012. Kood 5068

Teenused

- Soomes hangitakse tõlketeenuseid. Tähtaeg 16.03.2012. Kood 5069

Masinad ja seadmed

- Rootsis hangitakse talihoolde-sõidukeid ja avariiteenistus-sõidukeid. Tähtaeg dokumentidega tutvumiseks 25.03., hankel osalemiseks 26.03.2012. Kood 5070
- Soomes hangitakse patsiendiveo sõidukeid. Tähtaeg 20.03.2012. Kood 5071
- Inglismaal hangitakse talvevarustust – lumepuhureid, traktorite tarvikuid, teisaldatavaid konteinereid ja mootorsõidukeid. Tähtaeg dokumentidega tutvumiseks 02.03., hankel osalemiseks 08.03.2012. Kood 5072

Paber, papp ja pakend

- Rootsis hangitakse pabertooteid (taskurätid, tualettpaber, käterätid, salvrätid). Tähtaeg 19.03.2012. Kood 5073

Puit

- Lätis hangitakse küttepuid. Tähtaeg 13.03.2012. Kood 5074

Toiduained

- Rootsis hangitakse liha ja köögivilju. Tähtaeg 30.03.2012. Kood 5075 042035
- Lätis hangitakse piimatooteid. Tähtaeg 13.04.2012. Kood 5076
- Soomes hangitakse karastusjooke. Tähtaeg 21.03.2012. Kood 5077
- Inglismaal hangitakse erinevaid toiduaineid – piim, leiva-

ja pagaritooted ning hommi-kusöögitooted. Tähtaeg 14.03.2012. Kood 5078

Ehitus, ehitusmaterjalid

- Rootsis hangitakse koolimajade ehitustöid. Tähtaeg 10.04.2012. Kood 5079
- Inglismaal hangitakse prügi-konteinereid. Tähtaeg 05.03.2012. Kood 5080
- Eelteade: Inglismaal hangitakse ukسلukke ja sellega seonduvaid luku-, turva- ja häiresüsteeme. Teade avaldatud 08.02.2012 Kood 5081
- Soomes hangitakse ehitus- ja tööstusvärve. Tähtaeg dokumentidega tutvumiseks 23.03, hankel osalemiseks 30.03.2012. Kood 5082
- Soomes hangitakse teetruubi elemente. Tähtaeg 05.03.2012. Kood 5083

Muu

- Inglismaal hangitakse lennuraja peegeldavaid markereid. Tähtaeg dokumentidega tutvumiseks 09.03, hankel osalemiseks 16.03.2012. Kood 5084
- Rootsis hangitakse pöõsaid, puid ja taimi. Tähtaeg 27.03.2012. Kood 5085
- Eelteade: Soomes hangitakse süstlaid ja nõelu. Teade avaldatud 03.02.2012. Kood 5086
- Inglismaal hangitakse plastist karpe ja säilitussüsteeme. Tähtaeg 20.03.2012. Kood 5087

NATO, OECD jm

- OECD otsib rakenduste arendamise ja hooldusteenuste partnereid (inglise keeles: *Application Development and Maintenance Development Partners*). Tähtaeg 05.03.2012. Kood 4912

Lisainfo:
ANNIKA METSALA
Tel: 604 0091
E-post: annika.metsala@koda.ee

KOOSTÖÖPAKKUMISED:

- Kõrgkvaliteetseid liimaineid tootev Hispaania ettevõtte otsib edasimüüjaid.
Kood 2012-01-31-023
- Rootsi naturaalsest ja vastu-pidavast materjalist jahi-, moto-, matka- jmt rõivaid ja aksessuaare disainiv ja tootev ettevõtte otsib edasimüüjaid, on huvitatud ühissettevõt-lusest ning pakub end alltöövõtjaks.
Kood 2012-01-30-045
- Taani kõrgkvaliteetset kodu- ja kontorimööblit tootev ettevõtte otsib edasimüüjaid.
Kood 2012-01-30-040
- Suurbritannia jalanõude, eriti ohutusjalanõude tootmise ja müügi-ga tegelev ettevõtte otsib alltöövõtjat jalanõude tootmiseks.
Kood 2012-01-30-030
- Saksa kvaliteetseid käsitsi-valmistatud kokkupandavaid puust mänguasju (i. k. *plug-in-toys*) tootev ettevõtte otsib edasimüüjaid.
Kood 2012-02-02-012
- Suurbritannia Itaalias toode-tud naiste jalanõude disaini ja müügi-ga tegelev ettevõtte ot-sib edasimüüjaid.
Kood 2012-01-30-028
- Prantsuse plasti valamise ja vormimisega ning plastikust toodete kujundamisega tegelev ettevõtte pakub oma teenusied alltöövõtjana ning on huvitatud ka vastastikkusest tootmisest.
Kood 2012-01-30-016
- Hispaania hüdraulilisi silind-reid ja tööstusmasinaid tootev ettevõtte pakub end alltöövõt-jaks ning on huvitatud vastastikkusest tootmisest.
Kood 2012-01-31-032
- Vene ehitusettevõtte otsib kon-takti kuiva ehitussegu valmis-tamiseks mõeldud masinatega varustajatega.
Kood 2012-02-12-001
- Poola alumiiniumist haagiste katteid tootev ettevõtte pakub end alltöövõtjaks.
Kood 2012-01-31-024
- Itaalia polüetüleenist erinevaid aia- ja sisekujunduses ka-sutatavaid konteinereid (toidu ja joogi, õli jmt hoiustamiseks) ja aiapotte tootev ettevõtte ot-sib edasimüüjaid ning on huvi-tatud ka vastastikkusest toot-misest.
Kood 2012-02-02-050

Koostööpakkumiste põhjalikumad kirjeldused on nähtavad Koda kodulehel
www.koda.ee/koostoopakkumised

Lisainfo:
TRIIN UDRIS
Tel: 604 0090
E-post: triin.udris@koda.ee

- UUED LIIKMED -**TALLINN JA HARJUMAA**

ASG ROBOTICS OÜ	5742 6038		Tööstusrobotite ja automaatseadmete väljatootamine ja tootmine. Seadmed toiduainetööstusele (transportöörid, vibraatorid ja dosaatorid).
BALTRANS TOLLIKOMPLEKSI OÜ	640 5322		Kalatoodete hulgimüük. Laoteenused. Transporditeenused.
BNT BERGMANN KLAUBERG KRAUKLIS ADVOKAADIBÜROO OÜ	667 6240	www.bnt.eu	Juriidilised toimingud. Advokaatide ja advokaadibüroode tegevus.
BUSINESS CENTRES MANAGEMENT ESTONIA OÜ	663 1111	www.regus-estonia.com	Paindlike büroolahenduste pakkumine. Nõupidamisruumide pakkumine.
COMBIDEK LOGISTIKA OÜ	5663 5333	www.combidek.ee	Tolliagentuuri ja tollilao tegevus. Nõustamine, konsultatsioon, maksuhaldus.
CREATIVE MOBILE OÜ		www.creative-mobile.com	Arvutimängude kirjastamine, programmeerimine, internetikaubandus.
DIRECTO OÜ	671 8578	www.directo.ee	Majandustarkvara tootmine, müük ja juurutamine.
DOMUS KINNISVARA OÜ	646 4035	www.domuskinnisvara.ee	Kinnisvara ost, müük ja üürileandmine. Sellega seotud nõustamine, hindamine. Kinnisvara depositaaride tegevus. Kinnisvara väärtustamine, ehitusteenus, monitooringu teenus, investeerimisprojektide juhtimine.
ELGERY OÜ	5828 1735	www.e-sigaret.ee	Elektrooniliste sigarettide ja nende varustuse jae- ja hulgimüük.
ERKNORD EHITUS OÜ	5682 4890	www.erknord.ee	Arhitektitegevused. Ehituslik-insener-tehniline projekteerimine ja nõustamine.
ESPAS GROUP OÜ	525 9733		Metallide hulgimüük.
EXPOTEC OÜ	5809 0998	www.expotec.ee	Kaminapuude tootmine.
FOCUS DATABASE OÜ	626 3166	www.focus.ee	Fotograafia ja fotoandmebaaside loomine/haldamine. Kirjalik tõlkimine. Kirjastamine. Täiskasvanute koolitamine.
INFRAROAD OÜ	5301 4066	www.infraroad.ee	Teedeehitus. Haljastustööd. Kinnisvara hooldus.
JOB LOGISTICS OÜ	5550 222	www.joblogistics.eu	Metallitoodete vahendus. Töötleva tööstuse projektide vahendus. Kaubavedu maanteel.
LAOMAAILM AS	659 3030	www.laomaailm.ee	Laosisustuse müük ja projekteerimine. Tõsteseadmete müük, remont ja hooldus.
MAITIM AS	656 3138	www.maitim.ee	Ehitus.
PERFECT LOGISTILISI LAHENDUSI OÜ	553 8159	www.pelola.com	Masinate ja tööstusseadmete müük. Logistika.
SKA INSENERIBÜROO OÜ	657 8789	www.skaib.ee	Taristu projekteerimine ja konsultatsiooniteenused.
SOFT LANDING OÜ	712 0445	www.softlanding.ee	Juhtimisalane nõustamine. Äri- ja muu juhtimisalane nõustamine.

IDA-VIRUMAA

KOMAS ESTONIA OÜ	356 9675		Metallist konstruktsioonide ja masinaosade valmistamine.
PROMET BALTIC OÜ	357 6776	www.prometbaltic.eu	Šenill ja dekoratiivmööbliriide kudumine.

JÕGEVAMAA

SAWMILL OF SADALA OÜ	776 2317	www.sawmill.ee	Saematerjali ja hakkepuidu tootmine. Muud metsamajandust abistavad tegevused. Kaubavedu maanteel.
SIIMEL OÜ	773 9360	www.siimel.ee	Maakuivendus- ja maaparandustööd. Välisveevarustus- ja kanalisatsioonivõrgud, hüdrotehnilised ehitised. Ehituslik insener-tehniline projekteerimine ja nõustamine.

PÄRNUMAA

ALUWIN OÜ	5552 5570	www.aluwin.ee	Alumiiniumprofiilidest klaasfassaadide, akende, uste ja talveaedade valmistamine ja paigaldus.
BERGITA OÜ	5348 8630	www.aromiteed..combi.com	Muude kaupade jaemüük kioskites ja turgudel.

TARTUMAA

DANTEKS OÜ	505 3095	www.danteks.ee	Kaubandus. Ärinõustamine.
JUVENTA MIRTA OÜ	699 0312		Loomasöödaliseandite tootmine.

PAKKUMISED LIIKMELT LIIKMELE:

LUISA TÕLKEBÜROO

Luisa Tõlkebüroo on kauaaegne Eesti Kaubandus-Tööstuskoja liige. Meil on heaks tavaks pakkuda uutele Koja liikmetele püsikliendihindu tõlketöödele, mis Teil ette tulla võivad. Kõikidel keelesuundadel on meil olemas sihtkeelt emakeelena kõnelevad tõlkijad ja keeleteimetajad. Läbi aasta kehtivad kampaaniahinnad eesti-inglise ja eesti-vene tõlkesuundadel majandusaasta aruannete tõlgetele – 12,50 eurot/lk. Soovi korral kinnitame Teie tõlkeid ka notariaalselt.

Ootame Teie päringuid e-posti aadressidele:

tallinn@luisa.ee • tartu@luisa.ee

WSI ONLINE

Välja on tulnud WSI 2012. aasta esimese poole koolituskava. Juba 22. veebruaril toimub koolitus teemal Google Analytics ja Google AdWords, kus tutvustame parimate sekka kuuluvaid kodulehe ja turundustegevuse tööriistu. 13. märtsil toimuval koolitusel räägime 2012. aasta digitaaliturunduse suurima tõusja, mobiiliturunduse teemadel. 10. aprillil toimub järjekordne koolitus väga populaarseks osutunud sotsiaal-

meedia teemal. Suvele läheme vastu uute teadmistega e-poodidest ja internetiturundusest, mille teemaline koolitus toimub 8. mail. Kõikide koolituste tavahind 140 eurot ning soodushind vaid 99 eurot. Hindadele lisandub käibemaks. (Soodushinnaga registreerimine lõppeb nädal enne koolituse toimumist.)

Lisainfo: Armin Tüll

Tel: 503 5151 • E-post: armin@wsionline.ee

www.wsionline.ee

TALENTOR ESTONIA

Talentor Estonia pakub Koja liikmetele kõikidest oma teenustest -15% hinnasoodustust ja lisaks veel 1 tunni tasuta personalitöö alast nõustamist. Pakkumine kehtib 2012. aasta lõpuni.

Talentor on rahvusvaheline personaliotsingu ja personalitöö lahenduste pakkuja. Kasutame traditsioonilisi otsingumeetodeid koos innovaatiliste tehnoloogiliste lahendustega. Kandidaate esitleme Internetis koos videointervjuudega. Eestis töötab 6 oma ala konsultanti ning Talentor'i võrgustikku kuulub rohkem kui 100 professionaali 17 Euroopa riigis.

Lisainfo: www.talentor.ee

Lisainfo: KAIDI TALSEN • Tel: 604 0085 • E-post: kaidi@koda.ee

KAUBANDUSKODA

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda • Toom-Kooli 17, 10130 Tallinn

Tel: 604 0060 • Faks: 604 0061 • E-post: koda@koda.ee • www.koda.ee

Teenuste osakond

Tel: 604 0077 • konsultatsioon • päritoluserifikaadid • ATA-Carnet • tollikonsultatsioonid

Tel: 604 0080 • äridelegatsioonid • messid • kontaktpäevad

Tel: 604 0082 • koostööpakkumised

Poliitikakujundamise ja õigusosakond

Tel: 604 0060 • konsultatsioon • majanduspoliitiline tegevus

Turundus- ja liikmesuhete osakond

Tel: 604 0089 • liikmeks astumine • Tel: 604 0086 • liikmesuhted

Tel: 604 0088 • avalikud suhted

Teataja toimetis • toimetaja Kaidi Talsen • Tel: 604 0085 • E-post: kaidi@koda.ee

Raamatupidamine

Tel: 604 0067

Kaubanduskoja Tartu esindus

Pikk 14, 51013 Tartu • Tel: 744 2196

Kaubanduskoja Pärnu esindus

Rüütli 39, 80011 Pärnu • Tel: 443 0989

Kaubanduskoja Kuressaare esindus

Tallinna 16, 93811 Kuressaare • Tel: 452 4757

Kaubanduskoja Jõhvi esindus

Pargi 27-203, 41537 Jõhvi • Tel: 337 4950

TALENDID KOJU

WWW.TALENDIDKOJU.EE

LEIA OMA SÄRAVAIM TÖÖTAJA TALENDIDKOJU.EE PORTAALIST!

Bakalaureus	184
Magister	132
Diplom	77
Keskharidus	44
Doktor	10

„Talendid Koju” keskkond on saanud uuenduse: Nüüd on tööandjatel võimalik ligi 500 välismaise kogemusega talendi seast endale sobivaim valida ning teha talle otsepakkumine. Portaali kasutamine on imelihtne ning kõigile tasuta.

Projektist ja keskkonna pakutavatest võimalustest loe lähemalt
www.talendidkoju.ee

Ajakirjandus
Ajalugu
Arhitektuur
Arjujuhtimine
Bioloogia
Business administration
Computer science
Majandus
Disain
Elektronika
Film
Finants
Füüsika
Õigus
Kunst
Logistika
Matemaatika
Turundus
Politoloogia
Psühholoogia
Rahvusvahelised suhted
Personalijuhtimine
Raamatupidamine
Riigiteadused
Semiootika
Sotsioloogia
Telekommunikatsioon
Rahvamajandus
Moedisain
Kommunikatsioon
Keelteadused
Graafiline disain
Euroopa õpingud
Hispaania filoloogia
Inglise filoloogia
Keemia
Keskkonnakorraldus
Sporditeadused
Töötarendus
Tehnikateadused
Saksa filoloogia
Multimedia design
Molekulaarbioloogia
Aasia kultuurilugu
Andragoogika
Arvuti animatsioonid
Auditor
Audio production
BA Law
Business design
Business innovation
Conflict resolution
Constructing architect

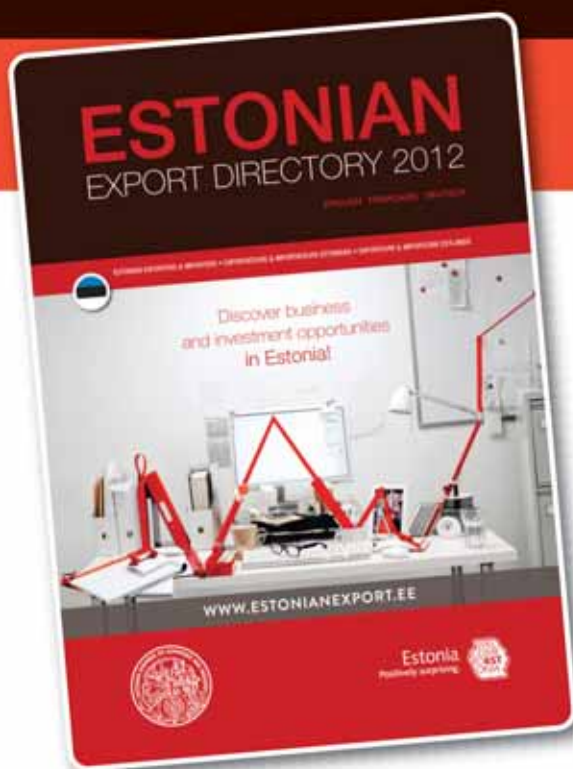
Cultural geography
Digitaalne kommunikatsioon
Digitaalne meedia
Dirigent
Eesti filoloog
Eesti kultuuri ajalugu
Ehitus
Energeetika
Farmaatsia
Filosoofia
Geoinformaatika
Hiina majandus
Hoteli manager
Human factors
Humanitaarteadused
Innovatsioonijuhtimine
Insener
Internatsionaal tursim
Kaubandus
Kehakultuur
Kiropraktik
Kultuurikorraldus
Laevaehtus
Laevajuht
Lendaja
Lennundus- ja reisiekspert
Maksuõigus
MEconSc
Meditsiin
Metsandus
Muusikateadlane
Näitleja
Rahu õpingud
Rakubioloogia
Restaureerimine ja
muinsuskaitse
Riivatootmine
Rootsi keel
Säästev areng
Skandinavistika
Soome filoloogias
Sotsiaalantropoloogia
Statistika
Stiilistika
Taastusravi
Tekstiilidisain
Toidutehnika
Tuli
Tsvilehtus
Turismikorraldus
Ühiskonnageograafia
Ürituste juhtimine
Veterinaaria

ESTONIAN EXPORT DIRECTORY 2012

ESTONIAN EXPORT DIRECTORY ilmus juba seitsmeteistkümnendat korda

See praktiline töövahend sisaldab ligi tuhande Eesti ettevõtte andmeid, kes soovivad oma kaupu ja teenuseid välisriikidele viia ja mujalt maailmas partnereid leida. Lisaks ettevõtete kataloogile sisaldab see ka ettevõtete kaubamärkide registrit. Kogu teave on raamatus inglise, saksa ja prantsuse keeles.

Eesti tutvustamiseks on väljaandes teave järgmiste valdkondade kohta:

- Eesti äri ja majandus
- Ärikeskkond
- Võtmesektorid
- Asukoht — transport ja logistika
- Väliskaubandus — import ja eksport
- Maksusüsteem ja tööjõuturg
- Äri ja kultuur
- Välisinvesteeringud Eestisse
- Investeeringuvõimalused võtmesektorite kaupa
- Investeeringuspiirkonnad ja klastrid
- Turism ja huvitavad faktid Eesti kohta
- Eesti Ettevõtete Konkurentisvõime Edetabel 2011

KÜSIGE TASUTA RAAMATUT EESTI KAUBANDUS-TÖÖSTUSKOJAST

TELEFONIL 604 0060 VÕI E-POSTI AADRESSIL KODA@KODA.EE

Väljaande pidevalt uuendatav veebiaadress on

WWW.ESTONIANEXPORT.EE

Koostööpartner: Ekspress Hotline AS • Tel: 626 6910

Lisainfo väljaande kohta: Piret Salmistu • Tel: 604 0060 • E-post: piret@koda.ee